

אחרי מות | אורי דרומי

חיה את החלום הציוני

דבורה שכנר, קיבוציניקית וסופרת, 1930-2010



דבורה שכנר

רה במשך עשר שנים, היא תמיד "חייכה אל החיים". בשנת ה-30 לקיבוץ כתבה דבורה כי הדרך להשאיר את הבנים היא לספר להם יותר, "ולא להתכייש אם בספורים סימני קריאה יש!"

מוקי צור כתב ב"ידיעות הקיי בוך" כי דבורה "חיייתה את הקונץ פליקט בין תנועת הנוער לקיבוץ, וחיפשה - באהבה ובלהט - את הדרכים לגשר על הפער". מיכל קריספין, שהצטרפה ב-1959 לקיי בוך עם גרעין "שגיב", מדברת על מדריכה דבורה וגבריאלי בהערך צה. טלי גורן-ספיר, שדבורה ליי מדה אותה היסטוריה, מספרת כי חיה עשרות שנים באותה דירה בשיכון הוותיקים בקיבוץ, "ולא חסר לה כלום". היא למדה בסי מינר "אורנים" ונחוג להיסטוריה באוניברסיטת תל אביב, ובהשפעת מוריה פרופ' צבי יעבץ ור"ד יגאל וגנר כתבה את "אוויתה", ביוגרפיה של אווה פרון, "האשה שאהבתי לשנוא", כדבריה.

ב-1999, יומיים אחרי שהלך גבריאלי לעולמו, התבשרה דבורה על ידי ד"ר בלה גוטרמן מ"יד ושם" כי המוסר החליט להוציא לאור את רשימותיו של חותנה, יהושע שכ"נר, אשר יחד עם בנו גבריאלי ועוד תריסר יהודים הוסתר על ידי פור לני בשם לנק בבור בעיירה טלר-סטה שבגליציה. "כמעט לא נשאר לנו מה לאכול", כתב ב-20 ביוני 1943. "מחכים ללנק והוא לא בא". "מחכים ללנק" הוא שמו של הספר המדהים הזה, שהוציאה דבורה יחד עם ד"ר גוטרמן. את היומן הנוסף של יהושע שכנר שעליו שקדה, "כרוניקה מאוחרת", כבר תוציא ד"ר גוטרמן לבדה.

ביוני 1949 הפליגה דבורה גרוקוב מארגנטינה לישראל. הצי עירה הציונית הנלהבת כבר שרה בקן השומר הצעיר כבואנוס איירס Tejezakna Yadeinu, אך עתה שמה פעמיה אל המדינה היהודית שזה עתה נולדה, כרי ללמוד עברית על בוריה. מכתביה הנרגשים מאותם הימים אל משפחתה באר-גנטינה, המופיעים בספרה "נערה פוליטית", הם מאלפים.

"ביקרנו במחנה הגרנ"ע", כתב בה מירושלים באוגוסט, "יכולנו לצפות בנוער הישראלי, ביופיו ובפוטנציאל הגלום בו במלוא עור זם ותפארתם. הם רקדו ללא לאות ארבע שעות". ביקור במאה שערים זיעזע אותה: "ראינו מחזה של גטו, ובו מתגוררים אנשים בימי הביניים, פנאטיים ומנותקים".

בחיפה היא אכלה ב"מטבח הפועלים" והתפעלה: "מחמם את הלב לראות את ההישגים של אר"גון פועלים מבוסס". במעברת בית ליד אהבה את התימנים: "הם טובי לב, נדיבים וחרוצים". אבל במעב"רה של ה"לאיתימנים" היו "דיבים איומים על שטויות". ואז גולת הכותרת: "העמק מוצף השומר הצעיר", כתבה בהתלהבות אחרי הביקור במרחביה, בכית אלפא ובישמר העמק, שם זכתה להצטלם עם מאיר יערי. "אני מתערבת שהי תבור שלי יותר יפה מהאנקונקחה שלכם (רכס הרים בארגנטינה)".

ב-1952 היא עלתה לארץ, והציטרפה לקיבוץ גזית. גבריאלי שכנר, ניצול שואה שלחימה בגולני בת"ש"ח ושיר הרעות הפכוהו לאחר מהצברים, מסר לידיה את מושכות הפרד "בוויון" כדי שתקלט את חלקת תפוחי האדמה. היא מצאה, כדבריה, "חבר לחלום" שיהיה לא"בי ילדיה דניאל וניתאי. ב-1992 נהרג ניתאי כשהתהפך האוטובוס שבו נסע לקיבוץ אליפו שבערבה. הבן דניאל חי באנגליה.

כבר בשנה הראשונה בגזית, בעת הפילוג בתנועה הקיבוצית, נאלצה דבורה להרים יד בעד סיי לוק חברתה אותניה, תומכת סנה, שבאה עמה כל הדרך מארגנטינה. חברתה גליה סרווקה, אף היא ארגנטינאית, אומרת כי הרשימה את כל החברים בקיבוץ בהשכלתה וברמה האינטלקטואלית שלה, "מה שחסר היום בפרולטריון", וכי למרות מות בנה, פטירת בעלה ומחלת הסרטן שבה נאבקה בגברי